

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

**Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи
студентів напряму підготовки 0305- «Економіка і підприємництво»
спеціальності 7.03050801 "Фінанси і кредит"**

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри фінансів
Протокол № 13
від 20.05.2013р.

ЧДТУ 2013

Фінансова санація та банкрутство підприємств. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів напряму підготовки 0305-«Економіка і підприємництво» спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит» – Чернігів: ЧДТУ, 2013. – 63 с.

Укладачі: Ервін Вікторія Іванівна, кандидат економічних наук, доцент
Парубець Олена Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент
Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Ільчук В.П., завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор

Рецензент: Гавриленко Н.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів Чернігівського державного технологічного університету

ЗМІСТ

	стор
Вступ	4
1. Навчальна програма дисципліни	5
2. Плани практичних занять	
2.1 Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення	8
2.2 Діагностика кризи і банкрутства підприємства	12
2.3 Санаційний аудит і контролінг	17
2.4 Внутрішні джерела фінансової санації	25
2.5 Зовнішні джерела фінансової санації	33
2.6 Санаційна реструктуризація підприємства	39
2.7 Економіко-правові аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємств	44
2.8 Оцінка вартості майна підприємства	51
2.9 Державна фінансова підтримка санації підприємств	55
Перелік посилань	58
Додаток А Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства	61
Додаток Б Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	63

ВСТУП

Дисципліна “Фінансова санація та банкрутство підприємств” є нормативною навчальною дисципліною з циклу професійно-орієнтованої підготовки фахівців.

Предметом дисципліни “Фінансова санація та банкрутство підприємств” є фінансові відносини, що виникають у ході санації, реорганізації, банкрутства та ліквідації суб’єктів господарювання.

Метою викладання дисципліни “Фінансова санація та банкрутство підприємств” є оволодіння студентами теоретико-методичними та практичними навичками з питань проведення фінансової санації, реструктуризації та ліквідації суб’єктів господарювання.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення сутності фінансової санації, її економічного змісту та порядку проведення;
- з’ясування необхідності та змісту організації контролінгу на підприємстві;
- набуття навичок складання плану санації;
- оволодіння прийомами та методикою проведення санаційного аудиту;
- освоєння методів, правил та умов фінансування санації;
- вивчення механізмів проведення санаційної реструктуризації та реорганізації суб’єктів господарювання;
- з’ясування економіко-правових аспектів санації, банкрутства та ліквідації підприємств;
- оволодіння методикою оцінювання вартості майна підприємств;
- ознайомлення з формами та методами державної фінансової підтримки санації суб’єктів господарювання.

Мета даних методичних вказівок – надати студентам допомогу в кращому засвоєнні курсу “Фінансова санація та банкрутство підприємств”, поглибленні теоретичних знань, набутих під час прослуховування лекцій, формуванні необхідних практичних навичок з підготовки та обґрунтування рішень, пов’язаних з фінансовою санацією та банкрутством підприємств.

Методичні вказівки вміщують плани практичних занять з переліком рекомендованої літератури; контрольні тести, предметні задачі та проблемні ситуації і питання; завдання для самостійної роботи студентів.

Методичні вказівки призначені для застосування в навчальному процесі студентами денної форми навчання під час аудиторних занять і самостійної роботи та студентами заочної форми навчання для самостійного вивчення курсу.

1 НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення

Фінансова криза на підприємстві та її симптоми. Внутрішні та зовнішні причини кризи. Види та фази фінансової кризи.

Поняття та види банкрутства підприємств. Фіктивне банкрутство. Приховане банкрутство. Умисне банкрутство. Причини, симптоми та наслідки банкрутства.

Економічна сутність санації. Мета та зміст фінансової санації. Типи санаційних заходів. Випадки, в яких може прийматися рішення про проведення санації підприємств.

Зміст антикризового фінансового управління підприємством. Організація менеджменту санації на підприємстві. Порядок проведення санації підприємства. Класична модель фінансової санації. Вибір стратегії санації.

Програма та проект санації. Склад та обсяги проекту санації. Методологічні основи та порядок складання проекту санації. План маркетингу та оцінювання ринків збуту. План виробництва та капіталовкладень. Організаційний план. Фінансовий план. Аналіз шляхів досягнення беззбитковості підприємства. Оцінювання результатів та ефективності фінансової санації підприємства.

Тема 2. Оцінка санаційної спроможності підприємства

Система раннього попередження та реагування. Управління ризиками як функціональне завдання системи раннього попередження та реагування. Дискримінантний аналіз та прогнозування банкрутства. Методи прогнозування банкрутства: фундаментальний та технічний підхід.

Сутність санаційної спроможності підприємства. Визначення санаційної спроможності підприємства як головна мета санаційного аудиту. Характерні риси санаційного аудиту. Замовники санаційного аудиту.

Методика та етапи проведення санаційного аудиту. Збір та систематизація інформації про підприємство. Діагностика оперативного та стратегічного становища підприємства. Оцінювання глибини фінансової кризи. Аналіз виробничо-господарської діяльності. Аудит фінансової сфери підприємства.

Аналіз причин і симптомів фінансової кризи. Виявлення сильних та слабких місць на підприємстві. Експертне оцінювання запланованих санаційних заходів. Прийняття рішення про доцільність санації чи ліквідації підприємства. Складання висновку аудиторської перевірки.

Сутність контролінгу та його необхідність. Функції контролінгу, інструменти та методи контролінгу.

Тема 3. Фінансування санації підприємства

Форми, правила та умови фінансування санації підприємств. Джерела фінансування санаційних заходів. Визначення потреби в капіталі, необхідному для фінансування санації підприємства. Потреба в капіталі для реалізації санаційних

заходів виробничо-технічного характеру. Потреба в інвестиційному капіталі. Потреба в оборотних коштах.

Внутрішні джерела фінансової стабілізації. Збільшення вхідних грошових потоків, що мають внутрішній характер. Збільшення виручки від реалізації. Реструктуризація активів. Зменшення вихідних грошових потоків, що залежать від діяльності підприємства. Зниження собівартості продукції. Зменшення витрат, джерелом покриття яких є прибуток підприємства.

Власний капітал, його функції та складові. Статутний та додатковий капітал. Розрахунковий курс корпоративних прав. Джерела покриття балансових збитків підприємства.

Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство. Економічний зміст та мета санації балансу. Санаційний прибуток та його складові.

Основні цілі та завдання зменшення статутного капіталу підприємств.

Фінансове оздоровлення із залученням засобів власників підприємства. Форми участі власників у санації підприємства.

Двоступінчата санація. Порядок збільшення статутного капіталу. Фінансові джерела збільшення статутного капіталу у разі санації підприємства.

Участь кредиторів у фінансуванні санації підприємства-боржника. Мотиви участі кредиторів у санації підприємства. Форми фінансової участі персоналу в санації підприємства.

Тема 4. Санаційна реструктуризація підприємства

Реструктуризація підприємства, її зміст та форми. Цілі, результати та етапи проведення санаційної реструктуризації. Реструктуризація як один із дійових інструментів санації підприємств. Види реструктуризації. Заходи, що застосовуються під час реструктуризації суб'єктів господарювання.

Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Механізм реорганізації юридичної особи. Форми реорганізації підприємств. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства (злиття, приєднання, поглинання). Реорганізація, спрямована на подрібнення підприємства (поділ, виділення). Реорганізація без змін розмірів підприємства (перетворення).

Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та роздільний баланси.

Тема 5. Економіко-правові аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємства

Задоволення претензій кредиторів як головна мета провадження справи про банкрутство підприємства-боржника. Функції законодавства про банкрутство.

Підстави для порушення справи про банкрутство. Неплатоспроможність підприємства.

Учасники провадження у справі про банкрутство. Розпорядник майна, його функції та обов'язки. Комітет кредиторів. Функції та повноваження керуючого санацією. Функції та повноваження ліквідаційної комісії.

Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур. Продаж майна банкрута. Розподіл виручки від продажу ліквідаційної маси. Черговість задоволення вимог кредиторів. Ліквідація підприємства. Порядок складання ліквідаційного балансу.

Санація за рішенням господарського суду. План санації в ході провадження справи про банкрутство. Мирова угода та порядок її укладання.

Тема 6. Оцінювання вартості майна підприємства

Необхідність, мета та види експертного оцінювання вартості майна підприємства. Оцінювання майна як елемент механізму фінансового забезпечення ліквідаційних процедур. Принципи оцінювання: заміщення, корисності, принцип оптимального розміру, принцип зміни вартості, принцип ефективного використання, принцип альтернативності оцінок.

Підходи та методи оцінювання майна підприємств. Доходний, витратний та ринковий підхід до оцінювання майна підприємств. Експертне оцінювання цілісних майнових комплексів підприємств. Оцінювання майнових прав інтелектуальної власності. Експертне оцінювання нерухомості. Звіт про експертне оцінювання вартості майна.

Тема 7. Державна фінансова підтримка санації підприємств

Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств. Органи, які займаються питаннями санаційної підтримки підприємств. Форми та методи державної підтримки підприємств.

Державне фінансування санації підприємств. Надання фінансових ресурсів на поворотній та безповоротній основі. Державна підтримка інноваційного розвитку підприємств.

Непрямі методи державного фінансового сприяння суб'єктам господарювання. Державні гарантії та поручительства як інструменти фінансового оздоровлення підприємств. Податкові пільги. Реструктуризація податкової заборгованості. Дозвіл на порушення антимонопольного законодавства. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід фінансової санації підприємств.

2 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЇЇ ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ

Питання для контролю

1. Поняття та види банкрутства.
2. Сутність і причини фінансової кризи на підприємстві.
3. Економічна сутність санації підприємств.
4. Випадки, коли приймається рішення про санацію підприємств.
5. Менеджмент фінансової санації підприємства.
6. Порядок проведення фінансової санації.
7. Проект санації, його основні розділи.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Вітчизняний та світовий досвід санації підприємств.
2. Дослідження найбільш поширених причин кризових станів сучасного підприємства.
3. Тіньова економіка та її вплив на кризові явища на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід.
4. Проблеми збиткових підприємств на Україні.
5. Система механізмів фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства.
6. Ефективне управління як передумова вдалої санації підприємства. Методи стратегічного та оперативного управління та їх застосування в умовах санації.

Тести

1. Фінансова криза – це:

- а) розбалансована діяльність та обмежена можливість керівництва впливати на фінансові відносини;
- б) неспроможність здійснення фінансового забезпечення поточної виробничої діяльності;
- в) неможливість задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом.

2. Банкрутство підприємства - це:

- а) визнана господарським судом нездатність підприємства забезпечити прибуткову роботу;
- б) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному законодавством, грошові вимоги кредиторів

не інакше як через застосування ліквідаційної процедури;

в) визнана кредиторами нездатність підприємства розрахуватися зі своїми боргами;

г) визнана вищим керівництвом підприємства неспроможність вести виробничо-господарську діяльність;

д) визнана ліквідаційною комісією черговість сплати боргів.

3. Розрізняють наступні види криз на підприємстві:

а) стратегічна криза, криза прибутковості, криза ліквідності;

б) зовнішня, внутрішня криза;

в) рентабельності, фінансової стійкості, прибутковості;

г) криза менеджменту, криза прибутковості, криза ліквідності.

4. Що не відноситься до наслідків банкрутства:

а) отримання збитків акціонерами, кредиторами, виробничими партнерами, споживачами;

б) зростання безробіття;

в) макроекономічна нестабільність;

г) скорочення заборгованості;

д) зниження податкових надходжень до державного бюджету.

5. Вплив зовнішніх факторів, який викликає появу фінансової кризи має:

а) стратегічний характер;

б) оперативний характер;

в) тактичний характер;

г) всі відповіді вірні.

6. Назвіть зовнішні фактори фінансової кризи:

а) значний рівень інфляції;

б) сезонні коливання;

в) зменшення купівельної спроможності населення;

г) криза окремої галузі;

д) недоліки у виробничій сфері;

е) дефіцити у фінансуванні;

є) нестабільний стан світової фінансової системи;

ж) всі відповіді вірні.

7. До головних внутрішніх факторів фінансової кризи відносять:

а) низька якість менеджменту;

б) недоліки у виробничій сфері;

в) недостатність інновацій;

г) прорахунки в інвестиційній політиці;

д) дефіцити у фінансуванні;

е) посилення монополізму на ринку;

є) всі відповіді вірні.

8. *Виберіть правильну схему взаємозв'язку між видами фінансової кризи:*

- а) криза стратегії -> криза прибутковості -> криза ліквідності;
- б) криза прибутковості -> криза стратегії -> криза ліквідності;
- в) криза ліквідності -> криза стратегії -> криза прибутковості.

9. *Неспроможність здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності – це:*

- а) банкрутство;
- б) кризовий стан;
- в) неплатоспроможність;
- г) збитковість;
- д) немає правильної відповіді.

10. *Охарактеризуйте кризу прибутковості:*

- а) підприємство є неплатоспроможним;
- б) збиткова діяльність підприємства;
- в) зменшення власного капіталу;
- г) нестача довгострокових факторів успіху;
- д) незадовільна структура балансу.

11. *Про який вид кризи йде мова: «На підприємстві зруйновано виробничий потенціал та бракує довгострокових факторів успіху».*

- а) криза прибутковості;
- б) криза ліквідності;
- в) стратегічна криза;
- г) криза менеджменту;
- д) фінансова криза.

12. *Метою санації підприємства є:*

- а) розрахунок з кредиторами та закриття справи про банкрутство;
- б) ліквідація чи попередження загрози банкрутства, забезпечення найбільш ефективного використання потенціалу з метою адаптації підприємств до нових умов господарювання та створення передумов для відновлення конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі;
- в) збереження зовнішніх умов для успішної діяльності підприємства;
- г) формування фінансових ресурсів для здійснення інноваційної діяльності.

13. *Знайдіть вірне твердження «Санація підприємств – це »:*

- а) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;
- б) те саме, що і реструктуризація;
- в) система заходів фінансового характеру;
- г) задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом;
- д) сукупність усіх заходів, які здатні забезпечити фінансове оздоровлення

підприємства.

14. Фінансова санація включає:

- а) реструктуризацію заборгованості;
- б) реалізацію соціального плану;
- в) призначення тимчасової адміністрації;
- г) рефінансування дебіторської заборгованості;
- д) технічне переобладнання підприємства.

15. Проведення фінансової санації може бути ініційовано:

- а) вищестоящою організацією;
- б) керівництвом підприємства-боржника;
- в) власниками підприємства-боржника;
- г) органами виконавчої влади;
- д) господарським судом;
- е) податковою інспекцією;
- є) усі відповіді правильні.

16. Управління санацією можуть здійснювати:

- а) контрольні органи;
- б) аудитори;
- в) ревізори;
- г) керівництво підприємства;
- д) власники підприємства.

17. Процес організації фінансової санації складається з:

- а) розробка санаційної концепції та плану санації;
- б) проведення санаційного аудиту;
- в) управління санацією;
- г) всі відповіді вірні.

18. Оперативні цілі управління санацією передбачають:

- а) управління конкурентоспроможністю підприємства;
- б) управління ліквідністю підприємства;
- в) забезпечення підприємства необхідними ресурсами;
- г) управління прибутковістю підприємства;
- д) управління фінансовою стійкістю підприємства;
- е) забезпечення життєдіяльності підприємства.

19. Модель проведення санації підприємства включає:

- а) причинно-наслідковий аналіз фінансової кризи;
- б) оголошення підприємства банкрутом;
- в) формування санаційної стратегії;
- г) рішення господарського суду про проведення санації;
- д) внесення до реєстру неплатоспроможних підприємств;

е) програму санації.

20. *Санаційна стратегія – це:*

- а) система антикризового управління спрямована на ефективне використання фінансового механізму;
- б) узагальнена модель дій по досягненню поставлених цілей шляхом координації та розподілу ресурсів підприємства;
- в) система загальних дій по подоланню кризи;
- г) вибір кращого варіанту розвитку та оптимізація політики капіталовкладень;
- д) вірні відповіді а, в.

Проблемні ситуації і питання

1. Які фактори можуть зумовити фінансову кризу на підприємстві?
2. Які наслідки фінансової кризи на підприємстві?
3. З якою метою здійснюється ідентифікацій глибини фінансової кризи?
4. Якими є причинно-наслідкові зв'язки між різними видами кризи?
5. Які види банкрутства існують? Який вид банкрутства трапляється найчастіше?
6. Які Ви можете назвати ознаки наближення банкрутства підприємства?
7. У чому полягає економічна сутність фінансової санації підприємстві, її мета?
8. Які типи санаційних заходів Ви знаєте?
9. У чому полягає зміст класичної моделі фінансової санації?
10. З яких розділів повинен складатися план санації підприємства?
11. Що може стати критеріями оцінки ефективності санації?
12. Які існують завдання менеджменту фінансової санації підприємства?

Перелік посилань

Навчальна література: [4], [6], [7], [12], [13].
 Законодавча та нормативна база: [1], [3], [4].
 Періодичні видання: [1], [2].
 Допоміжна література: [1], [3].

2.2 ДІАГНОСТИКА КРИЗИ І БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Система раннього попередження та реагування.
2. Прогнозування банкрутства підприємств.
3. Моделі прогнозування банкрутства підприємств.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Методи діагностики кризових явищ на підприємстві: зарубіжний та вітчизняний досвід.
2. Застосування SWOT – аналізу при діагностиці кризових явищ на підприємстві.
3. Застосування дискримінантного аналізу при прогнозуванні можливого банкрутства підприємств.

Тести

1. Система раннього попередження та реагування включає в себе:

- а) прогнозування можливих сценаріїв розвитку підприємства;
- б) визначення індикаторів раннього попередження та реагування;
- в) бенчмаркінг;
- г) формування інформаційних каналів;
- д) страхування фінансових ризиків.

2. До прогнозування банкрутства застосовують два підходи:

- а) прогресивний та регресивний;
- б) фактичний та прогнозний;
- в) фундаментальний та технічний.

3. Основною задачею системи раннього попередження і реагування є:

- а) фінансове планування і бюджетування;
- б) оцінка перспективного розвитку підприємства;
- в) прогнозування банкрутства підприємства;
- г) SWOT-аналіз діяльності підприємства;
- д) ліквідація банкрутства.

4. Технічний підхід до прогнозування банкрутства базується на основі:

- а) фінансового планування;
- б) даних звітності попередніх періодів;
- в) бюджетування;
- г) плану фінансової санації;
- д) оцінки перспективного розвитку підприємства.

5. Для діагностики неплатоспроможності та банкрутства підприємств застосовують такі методики:

- а) опитування;
- б) порівняльні методи;
- в) бюджетування;
- г) багатофакторні дискримінантні моделі;
- д) експертні оцінки;
- е) вартісний аналіз.

6. Відповідно до моделі Альтмана за умов зниження коефіцієнта співвідношення власного та позикового капіталу вірогідність банкрутства:

а) зростає;

б) зменшується;

в) залишається без змін;

г) для інтегральної оцінки вірогідності банкрутства за моделлю Альтмана означений показник не використовують.

7. При прогнозуванні банкрутства підприємства за допомогою моделі Спрінгейта, основним показником являється:

а) робочий капітал;

б) загальні активи підприємства;

в) чистий дохід;

г) прибуток до оподаткування;

д) чистий прибуток.

8. Величина індексу Альтмана вказує на:

а) суму заборгованості;

б) зміну платоспроможності;

в) ймовірність банкрутства;

г) величину ліквідаційної маси;

д) рентабельність активів.

9. Коефіцієнт Бівера використовується для:

а) визначення фінансового ризику підприємства;

б) оцінки ліквідності підприємства;

в) визначення формування незадовільної структури балансу;

г) визначення неплатоспроможності підприємства;

д) визначення ймовірності банкрутства підприємства.

10. Якщо Z-фактор за 5-факторною моделлю Альтмана дорівнює 1,9, то можна зробити наступний висновок:

а) ймовірність банкрутства підприємства максимальна;

б) ймовірність банкрутства підприємства мінімальна;

в) ймовірність банкрутства підприємства висока, але не критична.

11. Якщо Z-фактор за моделлю Спрінгейта дорівнює 1,3, то можна зробити наступний висновок:

а) підприємство є потенційним банкрутом;

б) фінансові показники діяльності підприємства задовільні;

в) Z-фактор за моделлю Спрінгейта не може дорівнювати 1,3 оскільки знаходиться у межах від 0 до 1.

12. Коефіцієнт Бівера представляє собою:

а) чистий оборотний капітал, поділений на залучений капітал підприємства;

б) відношення чистого доходу підприємства до суми довго- і короткострокових зобов'язань;

в) відношення в якому у чисельнику – чистий прибуток + амортизація; у знаменнику – поточна заборгованість + довгострокова заборгованість.

Завдання для індивідуальної роботи студентів

На підставі фінансової звітності одного із підприємств України визначити ймовірність його банкрутства на початок і кінець звітного періоду за допомогою моделей Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Тафлера, Чессера, Бівера та методом кредитного скорингу. Одержані результати порівняти, зробити висновки щодо доцільності використання даних методик для оцінки можливості банкрутства вітчизняних підприємств.

Задачі

1. Визначити та проаналізувати ймовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Тафлера, якщо відомо, що станом на початок року чиста виручка від реалізації продукції склала 500000 грн., собівартість реалізованої продукції - 350000 грн., інші операційні доходи - 1100 грн., адміністративні витрати - 21000 грн., витрати на збут - 7000 грн., інші операційні витрати - 15000 грн. Дані по балансу наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Агрегований баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Необоротні активи	350000	Власний капітал	250000
Оборотні активи	580000	Довгострокові зобов'язання	170000
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	10000	Поточні зобов'язання	520000
БАЛАНС	940000	БАЛАНС	940000

2. Визначити та проаналізувати ймовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Спрінгейта, якщо відомо, що станом на початок року робочий капітал підприємства був рівний 158,1 тис. грн., виручка від реалізації - 250,8 тис. грн., загальна вартість активів - 318,5 тис. грн., прибуток до сплати податків та процентів - 19,4 тис. грн., короткострокова заборгованість - 92,0 тис. грн.

3. Визначити та проаналізувати ймовірність банкрутства ВАТ "Зоря" за допомогою моделі Альтмана, якщо відомо, що станом на початок року власні оборотні кошти підприємства склали 800000 грн., чиста виручка від реалізації - 400000 грн., собівартість реалізованої продукції - 250000 грн., інші опера-

ційні доходи - 600 грн., адміністративні витрати - 18000 грн., витрати на збут - 5000 грн., інші операційні витрати - 13000 грн., загальна вартість активів - 950 000 грн., реінвестований прибуток - 55000 грн., позиковий капітал 480000 грн.

4. Розрахувати та проаналізувати ймовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Ліса якщо відомо, що станом на початок року операційний прибуток складав 1990 тис. грн. Агрегований баланс підприємства наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Агрегований баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Необоротні активи	5947,1	Зареєстрований капітал	65,2
Оборотні активи	6141,0	Нерозподілений прибуток (Непокритий збиток)	5142,6
		Додатковий капітал	1263,8
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	28,6	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	13,3
		Поточні зобов'язання і забезпечення	5631,8
БАЛАНС	12 116,7	БАЛАНС	12116,7

5. На основі наведених даних (таблиця 2.3) проведіть оцінку ймовірності банкрутства підприємства на основі методу кредитного скорингу і визначте клас підприємства. Зробіть висновки щодо платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.3 – Баланс підприємства, тис. грн.

АКТИВ		ПАСИВ	
<i>Необоротні активи</i>		<i>Власний капітал</i>	-
Основні засоби:	2350	Зареєстрований капітал	1000
		Додатковий капітал	989
- первісна вартість	2650	Нерозподілений прибуток	-189
- знос	(300)	<i>Всього власного капіталу</i>	1800
Довгострокова дебіторська заборгованість	400	<i>Довгострокові зобов'язання і забезпечення</i>	1000
<i>Всього необоротних активів</i>	2750	<i>Поточні зобов'язання і забезпечення</i>	
<i>Оборотні активи</i>		Короткострокові кредити	193
Запаси	1100	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1100
Дебіторська заборгованість	890	Поточні зобов'язання по розрахунках (оплата праці персоналу, відрахування в бюджет)	701
Гроші та їх еквіваленти	54	<i>Всього поточні зобов'язання і забезпечення</i>	2695
<i>Всього оборотні активи</i>	2044		
Баланс	4794	Баланс	4794

6. Оцінити фінансовий стан підприємства з метою діагностики банкрутства на основі показників Бівера за наступними даними: поточні зобов'язання підприємства – 192, 3 тис. грн., гроші та їх еквіваленти – 120,1 тис. грн., поточні фінансові інвестиції – 32,5 тис. грн., довгострокові зобов'язання і забезпечення – 52,6 тис. грн., оборотні активи підприємства становлять 201,8 тис. грн., необоротні – 280,0 тис. грн., власний капітал – 321,9 тис. грн., чистий прибуток — 62,6 тис. грн., амортизація – 8,9 тис. грн.

Проблемні ситуації і питання

1. Які існують економічні критерії санаційної спроможності підприємства?
2. Охарактеризуйте джерела інформації, що використовуються в процесі оцінки санаційної спроможності підприємства.
3. У чому сутність діагностики банкрутства?
4. Які показники включено до п'ятифакторної моделі Альтмана?
5. Яка різниця між методами діагностики банкрутства?
6. Які показники сигналізують про можливість погіршення фінансового стану?
7. Які можливі дії компанії, що не в змозі погасити свої зобов'язання?
8. Чому існує декілька дискримінантних моделей прогнозування банкрутства?
9. У чому проблеми використання дискримінантних моделей в Україні?
10. Які моделі прогнозування банкрутства вітчизняних вчених Ви можете назвати?
11. Які показники використовуються для оцінки фінансового стану підприємства за методом кредитного скорингу?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [3], [4], [5], [9], [12].

Законодавча та нормативна база: [2], [3], [4].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [4], [5], [7].

2.3 САНАЦІЙНИЙ АУДИТ І КОНТРОЛІНГ

Питання для контролю

1. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
2. Методи та програма санаційного аудиту.
3. Порядок проведення санаційного аудиту.
4. Санаційний контролінг, його функції.
5. Методи контролінгу.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Проведення аудиту на кризових підприємствах. Завдання аудиторських перевірок, пов'язаних із проведенням санації підприємства.
2. Аналіз виробничо-господарської діяльності в процесі санаційного аудиту підприємства.
3. Аналіз фінансової сфери в процесі санаційного аудиту підприємства.
4. Впровадження контролінгу для виходу підприємства з кризового стану.
5. Вибір стратегії розвитку підприємства, як засіб подолання кризових явищ.
6. Консалтинг в системі управління фінансовою санацією підприємства.

Тести

1. Основна мета санаційного аудиту:

- а) оцінка санаційної спроможності на підставі аналізу фінансово-господарської діяльності та наявної санаційної концепції;
- б) визначення цільових показників розвитку підприємства;
- в) визначення сфер спостереження;
- г) визначення достовірності звітності підприємства, її повноти і відповідності чинному законодавству;
- д) розробка санаційної концепції підприємства.

2. Кінцевий етап проведення санаційного аудиту – це:

- а) оцінка глибини фінансової кризи;
- б) аналіз причин фінансової кризи;
- в) розробка санаційної концепції;
- г) аналіз фінансової сфери підприємства;
- д) прийняття рішення про санацію чи ліквідацію.

3. Замовниками санаційного аудиту підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі, можуть бути:

- а) позикодавець;
- б) підприємство-боржник;
- в) національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- г) потенційний санатор;
- д) консалтингова фірма — у разі розробки плану санації.

4. Санаційна спроможність – це:

- а) здатність підприємства до виживання;
- б) здатність підприємства до повернення боргів;
- в) здатність підприємства відновити прибутковість;
- г) здатність досягти конкурентних переваг;
- д) можливість укладання санаційної угоди.

5. Економічними критеріями санаційної спроможності підприємства є:

- а) наявність власних оборотних коштів;
- б) здатність розрахуватись з кредиторами;
- в) здатність відновити стабільну прибуткову діяльність.
- г) недопущення можливості кредиторів звернутися із заявою до господарського суду для порушення справи про банкрутство;
- д) наявність юридичних угод про невтручання у діяльність підприємства контрагентами.

6. До основних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, відносять:

- а) показник фінансового левериджу;
- б) показник абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт покриття;
- г) коефіцієнт автономії;
- д) коефіцієнт фінансової залежності.

7. Основними показниками ліквідності підприємства є:

- а) коефіцієнт покриття;
- б) рентабельність продажу;
- в) оборотність оборотних засобів;
- г) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- д) коефіцієнт фінансового левериджу.

8. Коефіцієнт автономії вказує на:

- а) питому вагу власного капіталу підприємства у загальній вартості ресурсів;
- б) питому вагу оборотних активів у загальній вартості ресурсів;
- в) питому вагу необоротних активів у загальній вартості ресурсів;
- г) питому вагу залученого капіталу підприємства у загальній вартості ресурсів.

9. Показник Cash-flow характеризує:

- а) обсяги чистих грошових потоків, які залишаються в розпорядженні підприємства;
- б) обсяги чистих грошових потоків утворених в результаті операційної та фінансової діяльності;
- в) сума коштів, яку можна спрямувати на виплату дивідендів;
- г) обсяг вхідних грошових потоків підприємства;
- д) обсяг реалізації продукції;
- е) чистий прибуток та амортизацію.

10. До основних показників оцінки ділової активності підприємства належать:

- а) продуктивність праці;
- б) фондвіддача;

- в) ринковий курс акцій;
- г) оборотність коштів у розрахунках;
- д) фондомісткість;
- е) оборотність основного капіталу.

11. Відношення власних оборотних коштів до загальної суми власного капіталу має назву:

- а) коефіцієнт мобільності;
- б) коефіцієнт маневреності;
- в) коефіцієнт ліквідності робочого капіталу;
- г) коефіцієнт фінансування.

12. Якщо тривалість одного обороту дебіторської заборгованості – 75 днів, кредиторської заборгованості – 80 днів, а запасів – 105 днів, то тривалість фінансового циклу складе:

- а) 100 днів;
- б) 110 днів;
- в) 260 днів;
- г) 160 днів.

13. Метою контролінгу є:

- а) впровадження досягнень світової науки та практики менеджменту;
- б) підвищення якості управлінських рішень для досягнення цілей підприємства;
- в) управління кредиторською та дебіторською заборгованістю;
- г) управління грошовими потоками;
- д) координація санаційної процедури.

14. Основною задачею оперативного контролінгу є:

- а) сприяти керівництву в досягненні запланованих оперативних цілей, що є узгодженими зі стратегічними цілями підприємства;
- б) координувати успішність виконання короткострокових цілей підприємства;
- в) управління поточною діяльністю, узгодженість оперативних дій із місією підприємства;
- г) визначення стратегічних напрямків діяльності підприємства;
- д) усі відповіді вірні.

15. Які види стратегії санації можуть застосовуватися для подолання негативного впливу зовнішнього середовища:

- а) стратегія структурної перебудови;
- б) наступальна стратегія;
- в) оперативна стратегія;
- г) стратегія делегування повноважень;
- д) стратегія компромісу;

є) захисна стратегія.

16. Бенчмаркінг – це:

- а) оцінка зміни обсягів виробництва;
- б) система раннього попередження і реагування;
- в) процес порівнювання товарів, виробничих процесів, та інших параметрів що досліджуються з аналогічними об'єктами інших підприємств;
- г) дослідження функціональних характеристик продукції, що виробляється, з погляду еквівалентності їх вартості та корисності;
- д) маркетинговий аналіз ринку;
- е) аналіз сильних та слабких місць підприємства.

17. Для пошуку резервів зниження собівартості продукції служба контролінгу використовує:

- а) вартісний аналіз;
- б) портфельний аналіз;
- в) ABC- аналіз;
- г) факторний аналіз відхилень;
- д) бенчмаркінг.

18. Дослідження функціональних характеристик продукції, що виробляється, з погляду еквівалентності їх вартості та корисності має назву:

- а) модель „Витрати-обсяг-прибуток”;
- б) метод розрахунку сум покриття;
- в) оптимізація розмірів партій продукції;
- г) вартісний аналіз;
- д) портфельний аналіз.

19. При наступальній стратегії санації структура підприємства:

- а) змінюється при необхідності;
- б) швидко змінюється;
- в) не змінюється.

20. Основним завданням бюджетування є:

- а) складання фінансової звітності;
- б) підвищення ефективності роботи підприємства на основі цільової орієнтації та координування всіх операцій;
- в) вдосконалення оперативного планування;
- г) розробка бюджетів на виконання усіх оперативних завдань підприємства.

Завдання для індивідуальної роботи студентів

На підставі фінансової звітності одного із підприємств України провести аудит фінансової сфери підприємства. За результатами аналізу зробити виснов-

ки, вказати проблеми, виявлені у фінансовому становищі підприємства і, за необхідністю, розробити заходи щодо зменшення ймовірності його банкрутства. Зробити висновки щодо санаційної спроможності підприємства.

Задачі

1. Використовуючи дані, наведені в таблиці 2.4 провести аналіз умов беззбитковості підприємства і розрахувати:

- критичний обсяг виробництва;
- кількість одиниць продукції для отримання прибутку в розмірі 5000 грн.;
- запас фінансової міцності (у % і в грошовому вираженні);
- визначити вплив операційного важеля на фінансові результати підприємства при збільшенні обсягів реалізації на 10% і при зменшенні на 5%.

Таблиця 2.4 – Вихідні дані

	Показники	Значення
1.	Обсяг реалізації, шт.	1000
2.	Ціна за одиницю, грн.	300
3.	Постійні витрати, грн.	40000
4.	Змінні витрати на одиницю, грн.	220

2. За даними таблиці 2.5 побудуйте матричний баланс. Визначте частку власного і позикового капіталу у формуванні необоротних активів та запасів. Проаналізуйте виконання правил фінансування. Зробіть висновки.

Таблиця 2.5 – Активи і пасиви підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Необоротні активи	600	Власний капітал	450
Запаси	350	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	100
Дебіторська заборгованість	150	Короткострокові кредити банків	200
Грошові кошти	20	Поточна кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання	?
Витрати майбутніх періодів	10		
БАЛАНС	1130	БАЛАНС	1130

3. Провести оцінку майнового стану підприємства, розрахувавши показники забезпечення підприємства основними засобами (фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт рентабельності необоротних активів та коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства) за такими даними:

- середньорічна вартість основних засобів — 200 тис. грн.;

- вартість майна підприємства – 620 тис. грн.;
- чиста виручка від реалізації продукції – 384 тис. грн.;
- середньоспискова чисельність працюючих – 20 тис. осіб;
- прибуток підприємства – 130 тис. грн.

Проаналізувати отримані данні.

4. За даними таблиці 2.6 дайте оцінку ліквідності підприємства, визначте величину чистого робочого капіталу, зробіть висновки.

Таблиця 2.6 - Баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Необоротні активи	203	Власний капітал	215
Запаси	255	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-
Дебіторська заборгованість	130	Короткострокові кредити банків	?
Грошові кошти	28	Поточна кредиторська заборгованість	381
Витрати майбутніх періодів	-	Інші поточні зобов'язання	5
БАЛАНС	616	БАЛАНС	616

5. На підставі фінансової звітності (Додаток А, Б) визначити коефіцієнти фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансового ризику, маневреності власного капіталу на кінець звітного періоду. Порівняти фактичні значення коефіцієнтів з нормативними. Розв'язок задачі оформити таблицею і за результатами розрахунків зробити висновки.

6. На основі даних, наведених в таблиці 2.7, визначити рівень операційного, фінансового і операційно – фінансового левериджу.

Таблиця 2.7 - Вихідні дані

Показники	Значення
Виручка від реалізації, тис. грн.	25000
Змінні витрати, тис. грн.	15000
Постійні витрати, тис. грн.	4000
Власний капітал, тис. грн.	16000
Довгострокові кредити, тис. грн..	2000
Короткострокові кредити, тис. грн.	2000
Середня ставка за кредити, %	26

7. Чому дорівнює рентабельність власного капіталу, якщо рентабельність активів становить 8,5 %, коефіцієнт фінансового ризику - 1,5 %, загальна сума власного капіталу складає — 234 000 грн.

8. За такими даними визначити тривалість виробничого, операційного і фінансового циклів підприємства:

- собівартість реалізованої продукції – 950 тис. грн.;

- чиста виручка від реалізації – 1360 тис. грн.

Дані балансу наведені в таблиці 2.8. Зробити висновки.

Таблиця 2.8 - Дані балансу, тис. грн.

АКТИВ	Сума	ПАСИВ	Сума
Необоротні активи	1600	Зареєстрований капітал	600
Запаси	550	Нерозподілений прибуток	1130
Дебіторська заборгованість	450	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	400
Гроші та їх еквіваленти	100	Короткострокові кредити банку	200
		Поточна кредиторська заборгованість	370
БАЛАНС	2700	БАЛАНС	2700

Проблемні ситуації і питання

1. Що є характерними рисами та метою проведення санаційного аудиту?
2. Які завдання вирішуються в процесі проведення санаційного аудиту?
3. З яких етапів складається аналіз виробничо-господарської діяльності в процесі санаційного аудиту?
4. Що таке платоспроможність підприємства? Які заходи можуть бути використані для відновлення платоспроможності підприємства?
5. Поясніть, чи завжди добре, якщо величина коефіцієнтів ліквідності значно більша, ніж їх нормативні значення.
6. В яких ситуаціях прибуткове підприємство може бути неплатоспроможним?
7. Чи може тривалість фінансового циклу бути від'ємною?
8. Яким чином проводиться експертна оцінка запланованих санаційних заходів?
9. Які основні функції і методи контролінгу Ви знаєте?
10. Який економічний зміст наступальної стратегії санації?
11. Що таке бюджетування? Які Ви знаєте методи бюджетування?
12. Як вплинуть відповідні господарські дії на коефіцієнти ліквідності, якщо підприємство має позитивний оборотний капітал?
 - 1) придбання виробничих запасів;
 - 2) погашення кредиторської заборгованості;
 - 3) виплата короткострокового банківського кредиту;
 - 4) погашення дебіторської заборгованості.

Перелік посилань

Навчальна література: [2], [3], [4], [5], [8], [9], [10], [11].

Законодавча та нормативна база: [1], [2], [3], [4].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [3], [4], [5], [6].

2.4 ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ

Питання для контролю

1. Форми та умови фінансування санації підприємств.
2. Визначення потреби в капіталі для проведення санації.
3. Внутрішні джерела фінансової санації.
4. Санація балансу.
5. Завдання та методи зменшення статутного капіталу підприємства.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Основні правила фінансування санації підприємств.
2. Створення механізму зниження собівартості продукції за умов санації підприємства.
3. Оптимізація складу та структури основних засобів в умовах санації.
4. Створення умов для прискорення оборотності оборотних засобів на підприємстві, що оздоровлюється.
5. Санація балансу та призначення санаційного прибутку.

Тести

1. *Формами автономної санації є:*

- а) безповоротна фінансова допомога власників;
- б) зменшення статутного капіталу підприємства;
- в) залучення додаткових позик;
- г) конверсія боргу у власність;
- д) пролонгація строків сплати заборгованості;
- е) добровільне зменшення заборгованості.

2. *Санація із залученням додаткових фінансових ресурсів припускає:*

- а) альтернативну санацію;
- б) пролонгацію строків сплати заборгованості;
- в) зменшення статутного капіталу підприємства;
- г) двоступінчасту санацію;
- д) конверсію власності в борг.

3. *Мобілізація фінансових ресурсів в процесі санації необхідна для виконання таких завдань:*

- а) відновлення (поліпшення) платоспроможності;
- б) формування фінансового капіталу для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру;
- в) підвищення кредитоспроможності підприємства;
- г) всі відповіді вірні.

4. *Потреба в інвестиційному капіталі для виробничо-технічних санаційних заходів залежить від:*

- а) виробничої програми;
- б) оборотності капіталу;
- в) вартості модернізації існуючих основних засобів;
- г) строку окупності інвестицій;
- д) обсягу виробництва і реалізації;
- е) тривалості виробничого циклу;
- ж) ефективності управління дебіторською заборгованістю.

5. *Визначення потреби в капіталі, необхідному для проведення виробничо-технічних санаційних заходів, здійснюється за допомогою:*

- а) реєстру вимог кредиторів;
- б) платіжного календаря;
- в) плану капіталовкладень;
- г) фінансового плану проекту санації.

6. *До внутрішніх джерел фінансування санації відносяться:*

- а) державні дотації та субсидії;
- б) кошти, отримані при реалізації активів;
- в) рефінансування дебіторської заборгованості;
- г) кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав;
- д) кредиторська заборгованість.

7. *Зменшити величину вихідних грошових потоків можна за рахунок:*

- а) стимулювання збуту продукції;
- б) заморожування інвестицій;
- в) реструктуризації дебіторської заборгованості;
- г) скорочення суми постійних витрат.

8. *До зовнішніх джерел збільшення вхідних грошових потоків відносяться:*

- а) надходження у вигляді інших операційних доходів;
- б) кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав;
- в) виручка від реалізації основної продукції;
- г) державні дотації та субсидії.

9. *Грошові активи можна збільшити за рахунок внутрішніх фінансових джерел за рахунок:*

- а) ліквідації короткострокових фінансових вкладень;
- б) рефінансування дебіторської заборгованості;
- в) індексації балансової вартості основних засобів;
- г) реалізації частини основних засобів чи окремих структурних підрозділів підприємства;
- д) збільшення статутного капіталу підприємства;
- е) зниження собівартості продукції.

10. До санаційних заходів у рамках реструктуризації активів підприємства належать:

- а) зворотній лізинг основних засобів;
- б) реалізація основних засобів, що не беруть участь в процесі виробництва;
- в) зниження собівартості продукції;
- г) мобілізація прихованих резервів;
- д) облік векселів;
- е) скорочення позикових коштів.

11. Приховані резерви можна виявити:

- а) у статті балансу «додатковий капітал»;
- б) у різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю;
- в) у санаційному прибутку;
- г) в результаті індексації балансової вартості майнових об'єктів;
- д) правильна відповідь відсутня.

12. При проведенні фінансової санації підприємства доцільно здійснити операцію зворотного лізингу, оскільки:

- а) використання подібної операції передбачає пільгове оподаткування підприємства;
- б) використання такої операції позитивно вплине на структуру активів і ліквідність підприємства;
- в) використання даної операції дозволить у найближчому періоді збільшити вхідний потік грошових коштів.

13. Рефінансування дебіторської заборгованості може мати форму:

- а) факторингу;
- б) дисконтування векселів;
- в) форфейтингу;
- г) мобілізація прихованих резервів;
- д) всі відповіді вірні.

14. Оптимізація структури оборотного капіталу полягає в:

- а) продажу основних засобів з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів в оперативний або фінансовий лізинг;
- б) зниженні частини низьколіквідних оборотних коштів, запасів сировини і матеріалів, незавершеного виробництва;
- в) перетворення дебіторської заборгованості в більш ліквідні форми оборотних коштів;
- г) продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів і об'єктів основних засобів;
- д) всі відповіді рівні.

15. Яке рівняння неправильне:

- а) Чисті активи =ВК+З;
- б) Чисті активи =А-З;
- в) ВК=А- З;
- г) З=А-ВК.

16. Знайдіть неправильне визначення:

- а) власний капітал - це вартість активів, яка зменшена на суму зобов'язань;
- б) власний капітал - це чисті активи;
- в) власний капітал - це підсумок першого розділу пасиву балансу;
- г) власний капітал - це вартість чистих активів, яка збільшена на суму зобов'язань.

17. Власні обігові кошти - це:

- а) гроші в банку + гроші в касі + прибуток;
- б) підсумок балансу мінус I розділ активу балансу;
- в) власний капітал мінус необоротні активи;
- г) підсумок балансу мінус I розділ пасиву балансу.

18. Якщо чисті активи більші за статутний капітал, то балансова вартість акцій:

- а) дорівнює номінальній;
- б) менша за номінальну;
- в) більша за номінальну;
- г) співвідношення статутного капіталу і чистих активів не впливає на балансову вартість акцій.

19. Додатковий капітал:

- а) це сума приросту майна підприємства, яка виникає в результаті індексації, безоплатно одержаних матеріальних цінностей та від емісійного доходу;
- б) це капітал, у межах якого власники підприємства несуть відповідальність перед його кредиторами;
- в) може бути лише в акціонерних товариствах;
- г) може бути спрямований на покриття збитків підприємства;
- д) це один з видів доходів підприємства, які можуть бути розподілені між власниками корпоративних прав.

20. Дизажио – це:

- а) ринковий курс акцій;
- б) номінальний курс акцій;
- в) емісійний доход;
- г) курс емісії акцій;
- д) ліквідаційна вартість акцій.

21. Санаційний прибуток являє собою:

- а) прогнозований прибуток, який підприємство планує одержати після

успішного завершення санації;

б) прибуток, що виникає у разі безкоштовної передачі акцій підприємства, що знаходиться в фінансовій кризі до анулювання;

в) різницю між прибутком підприємства після його санації та прибутком (збитком) до проведення санаційних заходів;

г) емісійний дохід у вигляді дизажио;

д) прибуток, який підприємство одержує в результаті списання частини кредиторської заборгованості.

22. Процедура, що полягає в покритті відображених у балансі збитків та створенні необхідних резервних фондів за рахунок отримання санаційного прибутку має назву:

а) санація балансу;

б) санація власного капіталу;

в) альтернативна санація;

г) двоступінчаста санація.

23. У процесі санації балансу:

а) підвищується балансовий та ринковий курс корпоративних прав;

б) поліпшується платоспроможність підприємства;

в) покриваються відображені в балансі збитки;

г) підвищується кредитоспроможність підприємства;

д) залучаються фінансові ресурси для проведення санаційних заходів виробничого характеру;

е) збільшується власний капітал підприємства.

24. Основними цілями зменшення статутного капіталу є такі:

а) одержання санаційного прибутку;

б) підвищення платоспроможності підприємства;

в) збільшення номінальної вартості корпоративних прав;

г) підвищення ринкової вартості корпоративних прав;

д) мобілізація фінансових ресурсів для виконання санаційних заходів виробничо-технічного характеру, модернізація наявних потужностей, переустаткування або розширення виробництва.

25. Деномінація акцій:

а) це об'єднання кількох акцій в одну;

б) це зменшення номінальної вартості акцій;

в) передбачає обмін за встановленим співвідношенням однієї кількості акцій на іншу;

г) передбачає викуп акцій з метою їх анулювання.

26. Викуп корпоративних прав у санаційних цілях доцільно здійснювати:

а) якщо викуп проводиться за ціною, вищою від номіналу;

б) якщо у підприємства дуже високий рівень капіталізації;

- в) якщо викуп проводиться за номіналом;
- г) якщо викуп здійснюється за ціною, нижчою за номінальну вартість.

Задачі

1. Планом санації передбачено реалізацію таких операцій з реструктуризації активів:

- продаж обладнання, що не використовується у виробничому процесі, в результаті чого надійшло 213,5 тис. грн. без ПДВ, залишкова вартість об'єкта – 245,1 тис. грн.;

- продаж частини короткострокових фінансових вкладень балансовою вартістю 21,8 тис. грн. за 33,5 тис. грн., послуги торговця цінними паперами – 1,1 тис. грн.;

- проведено переоцінку основних засобів, що перебувають на балансі підприємства і загальна сума дооцінки балансової вартості склала 85,7 тис. грн.;

- продаж частини дебіторської заборгованості на користь банку (факторинг) на суму 18,5 тис. грн., плата за факторинг – 3,1 тис. грн.

Визначити прибуток підприємства при реалізації зазначених заходів.

2. Провести санацію балансу, якщо зібранням акціонерів прийнято рішення про зменшення статутного капіталу передачею до анулювання корпоративних прав номінальною вартістю 15 000 грн., крім цього один з кредиторів погодився на часткове списання короткострокової заборгованості в сумі 3 000 грн. Визначити суму санаційного прибутку. Баланс підприємства наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Баланс підприємства, тис. грн.

Актив	До санації	Після санації	Пасив	До санації	Після санації
Необоротні активи	70		Статутний капітал	105	
Запаси	35		Непокріті збитки	-18	
Дебіторська заборгованість	19		Резервний капітал	-	
Грошові кошти	1		Довгострокові зобов'язання і забезпечення	6	
			Поточні зобов'язання і забезпечення	32	
БАЛАНС	125		БАЛАНС	125	

3. Номінальна вартість акції підприємства дорівнює 50 грн., кількість емітованих акцій 4000, непокріті збитки підприємства - 95 000 грн. Підприємство планує провести санацію балансу шляхом зменшення статутного капіталу і отримати санаційний прибуток в розмірі 100000 грн. Визначити балансовий курс акцій до і після санації.

4. Визначте, виходячи з таких даних, суму непокритого збитку акціонерного товариства, що може бути списана за рахунок емісійного доходу, отриманого в результаті викупу та наступного анулювання акцій товариства на таких умовах:

- викупу за курсом 5,25 грн. підлягала кожна п'ята акція номінальною вартістю 10 грн.;
- статутний капітал товариства становить 750 тис. грн.

5. На підставі вихідної інформації (таблиця 2.10) визначте, чи сприятимуть заходи, що наведені нижче, фінансовій стабілізації підприємства.

З метою поліпшення фінансового стану підприємства впродовж планового періоду планується здійснити: реалізацію основних засобів неvirобничого призначення на загальну суму 40,0 тис. грн., скоротити розмір страхових та сезонних запасів товарно-матеріальних цінностей на загальну суму 30,0 тис. грн., провести рефінансування дебіторської заборгованості і таким чином знизити її на 10 тис. грн., здійснити ряд заходів, що забезпечать зростання нерозподіленого прибутку на 20,0 тис. грн., повернути короткострокових кредитів банків на загальну суму 30,0 тис. грн. та скоротити поточні зобов'язання підприємства. Висновок обґрунтуйте.

Таблиця 2.10 - Вихідні дані, тис. грн.

Показники	На кінець звітнього періоду
АКТИВ	
Необоротні активи	420
Оборотні активи, всього	310
у тому числі запаси	190
дебіторська заборгованість	120
БАЛАНС	730
ПАСИВ	
Власний капітал	330
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	140
Поточні зобов'язання і забезпечення, всього	260
у тому числі короткострокові кредити	70
поточна кредиторська заборгованість за товари та послуги	80
Інша поточна кредиторська заборгованість	110
БАЛАНС	730

6. Акціонерне товариство реалізувало за 50 тис. грн. основні засоби неvirобничого призначення балансовою вартістю 30 тис. грн. Виручка від реалізації основних засобів використана на придбання власних акцій номінальною вартістю 57 тис. грн. (курс 26,32 грн. за одну акцію номінальною вартістю 30 грн.). Викуплені підприємством акції анулюються. Необхідно провести санацію балансу і скласти баланс підприємства після санації. Вихідний баланс підприємства

наведений в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Вихідний баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Необоротні активи	120	Статутний капітал	150
Оборотні активи	80	Непокриті збитки	-24
		Резервний капітал	-
		Довгострокові зобов'язання	10
		Поточні зобов'язання	64
БАЛАНС	200	БАЛАНС	200

7. Визначте величину санаційного прибутку при отриманні підприємством безповоротної фінансової допомоги від акціонерів у вигляді безоплатно переданої кожної 10-ої акції номінальною вартістю 5 грн. із загальної кількості 350 тис. простих акцій. Розрахувати величину власного і позикового капіталу товариства до і після проведення санації балансу, якщо передбачено спрямувати санаційний прибуток на покриття збитків підприємства і часткове погашення заборгованості з оплати праці. Непокритий збиток підприємства становив 113,4 тис. грн., заборгованість з оплати праці – 98,8 тис. грн., заборгованість за товари, роботи, послуги - 178,8 тис. грн.

Проблемні ситуації і питання

1. Які види фінансування санації за джерелами надходження капіталу Ви знаєте?
2. Що виступає базою для визначення потреби в капіталі, необхідному для відновлення платоспроможності підприємства?
3. Які фактори впливають на визначення санаційної потреби в оборотному і інвестиційному капіталі?
4. Які існують внутрішні джерела фінансової санації підприємств?
5. Охарактеризуйте необхідність регулювання вхідних і вихідних грошових потоків.
6. У чому полягає основний зміст реструктуризації активів як внутрішнього джерела фінансової санації підприємств?
7. Які основні напрямки зменшення вихідних грошових потоків підприємства?
8. За рахунок яких дій можливе зменшення витрат підприємства при проведенні санації?
9. Які внутрішні джерела фінансування санації підприємств більшою мірою впливають на відновлення платоспроможності?
10. Чи в повному обсязі можна включити доходи від фінансової діяльності підприємств до внутрішніх джерел фінансування санації? Чому?
11. Що таке "чисті активи"?
12. Поясніть, чому величина власного капіталу не повинна бути менша за величину статутного капіталу.
13. Поясніть, які можуть бути наслідки для підприємства, якщо власний

капітал менший, ніж статутний.

14. Про що говорить значення балансового курсу акцій менше 100%.

15. За яких умов структура балансу визнається незадовільною, а підприємство — неплатоспроможним?

16. З якою метою проводиться санація балансу?

17. У чому суть деномінації акцій як методу зменшення статутного капіталу?

18. Якими основними нормативно-законодавчими актами України регулюється зменшення статутного капіталу?

19. Наведіть приклади санаційних заходів, впровадження яких приводить до зміни в активі балансу.

20. Наведіть приклади санаційних заходів, впровадження яких приводить до зміни в пасиві балансу.

Перелік посилань

Навчальна література: [2], [4], [5], [6], [8], [11], [13].

Законодавча та нормативна база: [1], [3], [12].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [2], [5], [6], [7].

2.5 ЗОВНІШНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ

Питання для контролю

1. Фінансування санації за рахунок акціонерного капіталу.
2. Основні цілі та порядок збільшення статутного капіталу.
3. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
4. Пролонгація та списання заборгованості. Санаційні кредити.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Форми і методи державної підтримки санації підприємств в Україні.
2. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
3. Участь банківських установ у санації підприємств.
4. Вплив оподаткування на позикове фінансування суб'єктів господарювання.
5. Проблемні питання оцінки кредитного забезпечення.

Тести

1. Підприємство може отримати фінансування із зовнішніх джерел для санації при умові:

- а) високої ліквідності;
- б) зацікавленості суб'єктів, з якими вступає в господарські відносини;
- в) наявності достатньої кількості вільних фінансових ресурсів;

г) усі відповіді правильні.

2. *Власники підприємства можуть фінансувати санацію у таких формах:*

- а) надання позик;
- б) відстрочення або відмова від винагороди за виробничі результати;
- в) внески на збільшення статутного капіталу;
- г) трансформація власності у борг;
- д) цільові внески на безповоротній основі.

3. *Двоступінчаста санація - це:*

- а) зменшення статутного капіталу підприємства з подальшим його збільшенням;
- б) зменшення номінальної вартості статутного капіталу або безповоротна фінансова допомога власників;
- в) збільшенні статутного капіталу збільшенням номінальної вартості акцій.

4. *Цілями збільшення статутного капіталу є:*

- а) поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства;
- б) одержання санаційного прибутку;
- в) мобілізація фінансових ресурсів для виконання санаційних заходів виробничо-технічного характеру, модернізація наявних потужностей, переустаткування або розширення виробництва;
- г) збільшення частки капіталу, у межах якої власники підприємства відповідають за своїми зобов'язаннями перед кредиторами;
- д) приведення у відповідність величини основних та оборотних засобів підприємства з розміром його власного капіталу.

5. *До джерел збільшення статутного капіталу належать:*

- а) індексація основних засобів;
- б) збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості;
- в) збільшення номінальної вартості акцій;
- г) внески засновників;
- д) додатковий капітал;
- е) дивіденди.

6. *Статутний капітал акціонерного товариства збільшується завдяки таким заходам:*

- а) зменшенню кількості акцій, існуючої номінальної вартості;
- б) збільшенню номінальної вартості акцій;
- в) обміну облігацій на акції;
- г) випуску майнових сертифікатів;
- д) придбанню основних засобів;
- е) збільшенню кількості акцій, існуючої номінальної вартості.

7. *Збільшення номінальної вартості корпоративних прав можливе за ра-*

хунок:

- а) реінвестування дивідендів;
- б) реінвестування прибутку;
- в) додаткових внесків учасників і засновників;
- г) всі відповіді вірні.

8. *Емісійний дохід* — це:

- а) сума перевищення доходів, отриманих від фактичного продажу емісії власних акцій та інших корпоративних прав над їх номіналом;
- б) сума емісії власних акцій та інших корпоративних прав;
- в) сума обміну облігацій підприємства на акції, що були випущені (нової емісії).

9. *Фінансова участь кредиторів у санації боржників може набирати таких форм:*

- а) альтернативної санації;
- б) реструктуризації наявної заборгованості;
- в) зменшення або списання заборгованості;
- г) надання санаційних кредитів;
- д) конверсії власності в борг;
- е) двоступінчатої санації.

10. *Домовленість щодо нової схеми погашення боргів у зв'язку з неспроможністю боржника виконати раніше взяті фінансові зобов'язання має назву:*

- а) санація балансу;
- б) чиста санація;
- в) реструктуризація заборгованості;
- г) рефінансування заборгованості.

11. *До основних способів реструктуризації заборгованості належать:*

- а) трансформація боргу у власність;
- б) зменшення або списання заборгованості;
- в) надання санаційних кредитів.
- г) конверсія короткострокової заборгованості в довгострокову;
- д) пролонгація строків сплати заборгованості.

12. *Ознаками санаційних кредитів є:*

- а) довгостроковість;
- б) середньостроковість;
- в) короткостроковість;
- г) наявність позитивного висновку аудитора про санаційну спроможність підприємства, якому надається кредит;
- д) необов'язковість наявності позитивного висновку аудитора про санаційну спроможність підприємства, якому надається кредит;
- е) першокласне кредитне забезпечення.

Задачі

1. На загальних зборах акціонерів прийнято рішення про фінансову санацію підприємства. З метою оздоровлення балансу та мобілізації фінансових ресурсів було здійснено двоступінчасту санацію. Статутний капітал акціонерного товариства складав 5 млн. грн. Санацію характеризують такі дані:

1) загальні збори акціонерів прийняли рішення про зменшення статутного капіталу на 2 млн. грн.;

2) витрати, пов'язані зі зменшенням стат. капіталу становили 20 тис. грн.;

3) одночасно було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу на 1 млн. грн.;

4) усі акції нового випуску були реалізовані за курсом емісії 115 %;

5) вартість послуг торговця цінними паперами складала 80 тис. грн.;

6) витрати, пов'язані зі збільшенням статутного капіталу, становили 25 тис. грн.

Визначити санаційний прибуток і величину статутного капіталу після санації.

2. Акціонерне товариство перебуває у фінансовій кризі. Баланс підприємства напередодні санації наведений в таблиці 2.12. На загальних зборах акціонерного товариства було прийнято план фінансового оздоровлення підприємства, який включає такі заходи:

1) продаж окремих об'єктів основних засобів балансовою вартістю 200 тис. грн., виручка від реалізації (без ПДВ) становила 300 тис. грн.;

2) зменшення статутного капіталу шляхом викупу підприємством акцій власної емісії за курсом 60% від номіналу з метою подальшого їх анулювання (номінальна вартість акції 100 грн.). На це було використано 300 тис. грн.;

3) витрати, пов'язані зі зменшенням статутного капіталу становили 10 тис. грн.;

4) одночасно було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу на 1000 тис. грн. Всі акції нового випуску були реалізовані за курсом емісії 120 %;

5) вартість послуг торговця цінними паперами складала 80 тис. грн.;

Таблиця 2.12 – Баланс підприємства, тис. грн.

Актив	До санації	Після санації	Пасив	До санації	Після санації
Основні засоби	1 450		Статутний капітал	2000	
Запаси	860		Додатковий капітал	-	
Дебіторська заборгованість	320		Непокриті збитки	- 350	
Гроші та їх еквіваленти	134		Довгострокові зобов'язання	300	
			Поточні зобов'язання	814	
БАЛАНС	2764		БАЛАНС	2764	

Визначити санаційний прибуток, а також обсяг статутного капіталу й суму грошових коштів, які залишаться в розпорядженні підприємства після здійснення фінансової санації. Скласти баланс підприємства після фінансової санації. Пояснити на які цілі використовується санаційний прибуток та кошти, мобілізовані в результаті збільшення статутного капіталу.

3. Статутний капітал акціонерного товариства становить 1000 тис. грн. Акціонерним товариством було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку, який становить 500 тис. грн. Відношення, згідно з яким збільшується статутний капітал, дорівнює 4:1. Визначити балансовий (розрахунковий) курс акцій до і після збільшення статутного капіталу.

4. Визначити балансовий курс акцій акціонерного товариства після збільшення статутного капіталу. Статутний капітал підприємства було збільшено до 15 млн. грн. за рахунок додаткового капіталу розмір якого складав 5 млн. грн. Балансовий (розрахунковий) курс акцій перед збільшенням становив 200%.

5. Визначити ринковий курс акцій після емісії якщо: статутний капітал акціонерного товариства становить 6 млн. грн. (номінальна вартість однієї акції — 60 грн.); сума збільшення капіталу дорівнює 2,4 млн. грн.; ринковий курс старих акцій — 120 грн.; курс емісії нових акцій — 80 грн.

6. Визначити сумарний прибуток акціонерного товариства, якщо планом санації передбачено реалізацію таких заходів:

- пролонгація поточних зобов'язань перед комерційним банком на загальну суму 56,8 тис. грн.;
- списання нарахованих, але не виплачених власникам підприємства дивідендів на суму 10,5 тис. грн.;
- урегулювання заборгованості з оплати отриманої сировини на суму 57,8 тис. грн. через відступлення боргової вимоги номіналом 26,5 тис. грн. та списання решти суми.

7. На загальних зборах акціонерів прийнято рішення про збільшення статутного капіталу на 50%, тобто відношення емісії дорівнює 2:1. Визначити біржовий курс акцій нової емісії, курсовий прибуток і курсовий збиток акціонерів, вартість переважного права на купівлю нових акцій, якщо: статутний капітал становить 800 000 грн. (20000 акцій номінальною вартістю 40 грн.), біржовий курс акцій до збільшення статутного капіталу 60 грн., курс емісії нових акцій - 1,25 номіналу. Заповнити таблиці 2.13 – 2.16.

Таблиця 2.13

Статутний капітал	Номінальна вартість, грн.	Кількість акцій, шт.	Курс, грн..	Загальна курсова вартість, грн.
Початковий				
Розмір збільшення				

Таблиця 2.14

Початковий стат. капітал в бірж. цінах, грн.	Розмір додаткової емісії в бірж. цінах, грн.	Кількість акцій до збільшення, шт.	Кількість додаткових акцій, шт.	Біржов. курс, грн.

Таблиця 2.15

Акції	Кількість	Старий курс, грн.	Курс емісії, грн.	Середній курс, грн.	Загальна курсова вартість 1, грн.	Загальна курсова вартість 2, грн.	Курсовий прибуток (збиток), грн.
Старі	2						
Нові	1						
Разом							

Таблиця 2.16

Біржовий курс однієї акції до емісії, грн.	Курс емісії однієї нової акції, грн.	Відношення, згідно з яким здійснюється емісія	Вартість переважного права, грн.

8. Для проведення фінансової санації засобами власників необхідно визначити розмір цільових внесків для покриття балансових збитків, якщо номінальна вартість акцій становить 40 грн., кількість акцій 1000 штук, запланований розмір валового санаційного прибутку - 20 тис. грн. Розрахункові показники формуються у таблиці 2.18. Скласти баланс підприємства після проведення санації.

Таблиця 2.17 – Баланс підприємства, тис. грн.

Актив	До санації	Після санації	Пасив	До санації	Після санації
Основні засоби	22		Статутний капітал	40	
Запаси	14		Непокриті збитки	-15	
Дебіторська заборгованість	6		Довгострокові зобов'язання	10	
Грошові кошти	1		Поточні зобов'язання	8	
			Чистий санаційний прибуток	-	
БАЛАНС	43		БАЛАНС	43	

Таблиця 2.18

Розрахунковий курс акції до санації, %	Вартість акції за розрахунковим курсом до санації, грн.	Збиток акціонерів, грн.	Чистий санаційний прибуток на одну акцію, грн.	Балансовий курс акцій після санації, грн.

Проблемні ситуації і питання

1. Які існують форми фінансування санації власниками підприємств?
2. Охарактеризуйте джерела збільшення статутного капіталу підприємства, а також можливість їх залучення для фінансування санації підприємств.
3. Що таке емісійний дохід і до яких джерел фінансування санації його можна включати?
4. Який механізм формування емісійного доходу як джерела фінансової санації?
5. Які кредитори можуть залучатися до фінансування санації підприємства?
6. Які форми фінансової участі кредиторів у санації боржників Ви знаєте?
7. Який результат для підприємства-боржника буде від конверсії його боргу у власність кредитора?
8. У чому полягають переваги і недоліки залучення банківських кредитів як джерела коштів для санації підприємства?
9. Які форми забезпечення санаційного кредиту практикуються в Україні?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [2], [4], [5], [7], [8], [9], [12].

Законодавча та нормативна база: [2], [3], [12].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [2], [5], [6], [7].

2.6 САНАЦІЙНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Сутність та форми реструктуризації підприємства.
2. Види реструктуризації.
3. Види реорганізації.
4. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств.
5. Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств.
6. Передавальний та розподільний баланси.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Рейдерство в Україні: проблеми та шляхи вирішення.
2. Санація шляхом реорганізації.
3. Фінансово-правові аспекти реорганізації підприємств.
4. Фінансові причини і наслідки злиття і поглинання підприємств.
5. Приватизація та її роль в оздоровленні підприємства.

Тести

1. Реструктуризація підприємства - це:

- а) процес реалізації організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових і технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства;
- б) процес організаційної перебудови підприємства з метою скорочення чисельності управлінського персоналу і зниження накладних витрат;
- в) комплекс заходів щодо проектування, підготовки до впровадження і серійного випуску нових видів конкурентоспроможної продукції;
- г) об'єднання в компанію невеликих підприємств, які випускають однотипну продукцію.

2. До форм реструктуризації відносяться:

- а) реструктуризація виробництва;
- б) грошова реструктуризація;
- в) перспективна реструктуризація;
- г) прогресивна реструктуризація;
- д) корпоративна реструктуризація;
- е) фінансова реструктуризація.

3. Основними заходами реструктуризації виробництва є:

- а) продаж частини основних засобів;
- б) підвищення якості продукції;
- в) зворотній лізинг;
- г) оптимізація чисельності працівників;
- д) одержання додаткових кредитів;
- е) зменшення витрат на виробництво.

4. Фінансова реструктуризація пов'язана з управлінням:

- а) активами підприємства;
- б) джерелами формування майна підприємства;
- в) оборотним капіталом;
- г) немає правильної відповіді.

5. До заходів у рамках фінансової реструктуризації можна віднести такі:

- а) реструктуризація заборгованості перед кредиторами;
- б) злиття підприємств;
- в) ліквідація підприємства;
- г) збільшення статутного капіталу;
- д) одержання додаткових кредитів;
- е) зміна технологічної лінії, що використовується у виробничому процесі суб'єкта господарювання.

6. Реструктуризація активів базується на:

- а) оптимізації майна підприємства;

- б) створенні стратегічних альянсів;
- в) диверсифікації виробництва;
- г) управлінні грошовими потоками.

7. Реорганізація підприємства – це:

- а) повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох;
- б) складова його реструктуризації;
- в) повна або часткова зміна власника статутного фонду.

8. Основний зміст реорганізації полягає в:

- а) перетворенні підприємства у платоспроможне;
- б) відродженні виробництва;
- в) перетворенні підприємства у прибуткове;
- г) повній або частковій зміні власника статутного капіталу;
- д) зміні організаційно-правової форми діяльності;
- е) зміні розміру статутного капіталу.

9. Санація підприємства, спрямована на його реорганізацію має такі форми:

- а) перетворення;
- б) цільовий банківський кредит;
- в) приватизація;
- г) відстрочку погашення облігацій підприємства;
- д) передача в оренду.

10. Які види реорганізації здійснюються без зміни розмірів підприємства:

- а) поділ;
- б) злиття;
- в) приватизація;
- г) перетворення;
- д) виділення.

11. Основними мотивами реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємств є:

- а) урегулювання питання власності;
- б) об'єднання технологічних потужностей, використання «ноу-хау», технологій, кадрового потенціалу;
- в) ефект синергізму;
- г) збереження рівня зайнятості;
- д) податкові переваги;
- е) рішення антимонопольних органів.

12. При проведенні реорганізації підприємства шляхом приєднання:

- а) створюється принаймні один новий суб'єкт господарювання із статусом юридичної особи;
- б) підприємство, що приєднується (правопопередник), втрачає статус юридичної особи;
- в) підприємство правонаступник змінює організаційно-правову форму бізнесу;
- г) зобов'язання правопопередників передаються на баланс правонаступника у повному обсязі;
- д) корпоративні права підприємства, що приєднується, обмінюються на корпоративні права правонаступників.

13. Які з наведених висловлювань правильні?

- 1) У разі злиття всі майнові права та обов'язки кількох юридичних осіб концентруються на балансі одного новоствореного підприємства.
- 2) Коли відбувається приєднання, майно обох підприємств концентрується на балансі підприємства, яке на момент прийняття рішення про приєднання вже функціонує.
- 3) При злитті баланси обох підприємств консолідуються без створення нової юридичної особи.
- 4) Приєднання обов'язково передбачає створення нової юридичної особи.
- 5) При приєднанні підприємство- правонаступник може змінювати форму організації бізнесу.

14. Проведення реорганізації підприємства шляхом поділу характеризується так:

- а) створюється принаймні два нові суб'єкти господарювання із статусом юридичної особи;
- б) в операції поділу бере участь лише один суб'єкт господарювання, який має статус юридичної особи;
- в) підприємство, що реорганізується, зберігає статус юридичної особи, а всі його зобов'язання перед третіми особами передаються на баланс одного із правонаступників;
- г) майно та капітал підприємства, що реорганізується, пропорційно розподіляються між правонаступниками;
- д) підприємство, що реорганізується, втрачає статус юридичної особи;
- е) підприємства, що реорганізуються, зберігають статус юридичної особи.

15. Реорганізація виділенням характеризується такими особливостями:

- а) підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово-господарську діяльність;
- б) підприємство, що реорганізується, не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів згідно з чинним законодавством;
- в) реорганізоване підприємство має перереєструватися;
- г) ліквідація підприємства з одночасним створенням на його базі нових са-

мостійних підприємств;

д) об'єднання двох підприємств, у результаті якого створюється нове підприємство - їхній правонаступник;

е) припинення діяльності одного підприємства як юридичної особи й передача всіх майнових прав і обов'язків підприємствам, що створені на його базі.

16. Перетворення підприємств передбачає:

а) створення одного або декількох підприємств без припинення їхньої діяльності;

б) ліквідацію підприємства з одночасним створенням на його базі самостійних підприємств;

в) об'єднання двох підприємств, у результаті якого створюється нове підприємство - їхній правонаступник;

г) припинення діяльності одного або декількох підприємств як юридичної особи й передача всіх майнових прав і обов'язків іншому підприємству;

д) зміну організаційно-правової форми або форми власності підприємства.

17. Передавальний баланс – це:

а) баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності, в якому відображено майно та капітал, що передається від підприємства, що реорганізується до правонаступника відповідно до умов реорганізаційної угоди;

б) баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності, в якому окремими стовпцями відображені активи та пасиви, розподілені між ним і підприємствами- правонаступниками;

в) баланс підприємства, яке підлягає поділу на день припинення його діяльності.

18. Основними рисами розподільного балансу є:

а) в розподільному балансі відображається частка майна, вимог та зобов'язань, яка передається підприємством, утвореним в результаті реорганізації;

б) всі активи і пасиви реорганізованого підприємства розподіляються пропорційно до встановленої бази для нарахування;

в) цей баланс має відбити баланси новостворених підприємств на момент початку їх господарської діяльності;

г) базою для розподілу може бути сума основних фондів, яка передана підприємствам- правонаступникам.

19. Найважливішими результуючими показниками проведеної реструктуризації є такі:

а) скорочення чисельності зайнятих у допоміжних службах підприємства;

б) прибутковість;

в) наявність позитивних грошових потоків від основної діяльності;

г) показники оновлення основних засобів;

- д) зростання продуктивності всіх видів ресурсів;
- е) збільшення обсягу інвестицій в розвиток підприємства;
- є) ріст обсягу експорту.

Проблемні ситуації і питання

1. У чому полягає сутність реструктуризації суб'єктів господарювання?
2. Які види реструктуризації виділяють у залежності від об'єкта реструктуризації?
3. У чому полягає мета виробничо-технологічної реструктуризації ?
4. У чому полягають особливості корпоративної реструктуризації?
5. Що можна віднести до результатів реструктуризації?
6. У чому полягає різниця між реструктуризацією та реорганізацією?
7. Які форми реорганізації підприємства направлені на укрупнення і подібнення підприємств?
8. Який вид реорганізації не передбачає змін розмірів підприємства?
9. У чому полягає суть ефекту синергізму?
10. У чому полягає різниця між злиттям і приєднанням?
11. В яких випадках проводиться розукрупнення підприємств?
12. Яка основна мета розукрупнення підприємств, що знаходяться в фінансовій кризі?
13. Яких результатів можна досягти за рахунок реорганізації поділом?
14. Коли складаються передавальний і розподільний баланси?
15. Як розподіляються активи і пасиви реорганізованого підприємства в розподільному балансі?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [4], [5], [7], [8], [13].

Законодавча та нормативна база: [1], [2], [3], [4].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [2], [6], [7].

2.7 ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ, БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для контролю

1. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств.
2. Процедура розпорядження майном боржника.
3. Особливості укладання мирової угоди.
4. Процедура санації підприємства.
5. Особливості ліквідації суб'єкта господарювання.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Банкрутство як правовий механізм подолання кризових явищ на підприємстві.
2. Характеристика законодавчої бази проведення банкрутства та санації підприємств.
3. Податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.
4. Порядок ліквідації підприємства в Україні.

Тести

1. Основними функціями інституту банкрутства є:

- а) бути механізмом запобігання непродуктивному використанню активів підприємств;
- б) бути інструментом реабілітації підприємств, які опинилися на межі банкрутства, однак мають значні резерви для успішної фінансово-господарської діяльності в майбутньому;
- в) сприяти якнайповнішому задоволенню претензій кредиторів;
- г) всі відповіді вірні.

2. Справа про банкрутство підприємства може бути порушена, якщо:

- а) надійшла письмова заява будь-кого з кредиторів боржника;
- б) надійшла письмова заява від потенційного санатора;
- в) надійшла письмова заява боржника стосовно його фінансової неспроможності або загрози такої неспроможності;
- г) надійшла письмова заява від органів податкової служби;
- д) боржник не повернув банківський кредит в обумовлений термін;
- е) надійшла письмова заява від працівників підприємства.

3. Умовами порушення справи про банкрутство підприємства є:

- а) наявність у боржника безспірної простроченої протягом 3 місяців кредиторської заборгованості;
- б) розмір кредиторської заборгованості боржника не менше 300 мінімальних розмірів зарплати;
- в) розмір кредиторської заборгованості боржника не менше 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) збитковість боржника протягом трьох останніх звітних років;
- д) перевищення заборгованості над сумою власного капіталу.

4. Боржник зобов'язаний звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про своє банкрутство у таких випадках:

- а) якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань перед іншими кредиторами;
- б) якщо податкові органи припинили операції за всіма банківськими рахунками боржника;

в) якщо в разі його ліквідації не у зв'язку з процедурою банкрутства він не матиме можливості задовольнити грошові вимоги кредиторів у повному обсязі;
г) за наявності ефективної концепції санації та відсутності необхідного часу для її реалізації.

5. До боржника господарський суд може:

- а) застосувати реорганізаційні, санаційні процедури;
- б) здійснити ліквідаційні процедури;
- в) укласти мирову угоду;
- г) внести його до реєстру неплатоспроможних підприємств;
- д) оголосити підприємство неплатоспроможним.

6. Першою процедурою, яка вступає в силу після порушення справи про банкрутство, є:

- а) розпорядження майном боржника;
- б) мораторій на задоволення вимог кредиторів;
- в) мирова угода;
- г) санація.

7. На попередньому засіданні господарського суду:

- а) проводиться експертиза фінансового стану боржника;
- б) проводиться розгляд реєстру вимог кредиторів та вимог, щодо яких були заперечення боржника і які не були включені до реєстру;
- в) з'ясовуються ознаки неплатоспроможності;
- г) визначається розмір визнаних судом вимог кредиторів, які включаються до реєстру вимог кредиторів.

8. Кредитори мають право пред'явити до боржника свої вимоги:

- а) протягом 30 днів після опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство;
- б) протягом 45 днів після опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство;
- в) протягом 60 днів після опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство.

9. До компетенції комітету кредиторів належить:

- а) прийняття рішення про скликання зборів кредиторів;
- б) прийняття рішення про підготовку та укладення мирової угоди;
- в) розгляд заяви кредиторів про грошові вимоги до боржника, які надійшли до господарського суду у зв'язку з порушенням справи про банкрутство;
- г) реєстрація вимог кредиторів;
- д) звернення до господарського суду з клопотанням про відкриття процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

е) звернення до господарського суду з клопотанням про припинення повноважень арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

10. З моменту визнання боржника банкрутом виконуються такі дії:

- а) припиняється підприємницька діяльність банкрута;
- б) продаж майна банкрута допускається в порядку, передбаченому законодавством;
- в) приймається ухвала про санацію підприємства;
- г) вважаються такими, що минули, строки всіх боргових зобов'язань банкрута;
- д) припиняється нарахування пені та відсотків на всі види боргових зобов'язань банкрута.

11. Кошти, одержані від реалізації майна банкрута, в першу чергу направляються на задоволення:

- а) вимог щодо оплати податків і зборів;
- б) вимог, забезпечених заставою;
- в) виплати вихідної допомоги працівникам підприємства-банкрута;
- г) витрат, пов'язаних із провадженням справи у суді та роботою ліквідаційної комісії;
- д) вимог щодо повернення внесків працівників підприємства у вигляді придбання акцій;
- е) вимог кредиторів, не забезпечених заставою.

12. Формами реалізації майна банкрута можуть бути:

- а) аукціон;
- б) передача на баланс іншого підприємства;
- в) конкурсні торги;
- г) продаж одному або декільком покупцям;
- д) надання в оренду;
- е) списання;
- ж) розподіл між кредиторами.

13. Підставою для прийняття рішення господарським судом про санацію боржника після порушення справи про банкрутство може бути:

- а) санаційна спроможність боржника, тобто наявність реалістичної санаційної концепції;
- б) реальна можливість виконати план санації, відновити платоспроможність підприємства-боржника та його успішну виробничо-господарську діяльність;
- в) наявність санатора, який має достатньо фінансових ресурсів для здійснення зазначеного заходу;
- г) всі відповіді вірні.

14. Санація за ухвалою господарського суду запроваджується на строк:

- а) не більше 3 місяців;
- б) не більше 6 місяців;
- в) не більше 12 місяців;
- г) строк не визначається.

15. У випадку порушення справи про банкрутство за заявою боржника, план санації готує:

- а) збори акціонерів;
- б) боржник;
- в) арбітражний керуючий;
- г) аудиторська фірма.

16. Керуючий санацією має право:

- а) самостійно приймати рішення щодо звільнення працівників підприємства-боржника;
- б) відмовитись від складання звіту перед комітетом кредиторів;
- в) розпоряджатися майном боржника відповідно до плану санації;
- г) укласти від імені боржника мирову угоду та інші правові угоди.

17. Мирова угода в процесі провадження справи про банкрутство є:

- а) угодою між боржником і санатором про переведення боргу;
- б) угодою між боржником і кредиторами щодо відстрочення сплати належних кредиторам боргів;
- в) угодою між санатором та господарським судом про проведення фінансового оздоровлення боржника;
- г) угодою між санаторами щодо розподілу їхніх прав і обов'язків у процесі санації фінансово неспроможного підприємства;
- д) угодою між боржником і господарським судом про відстрочення початку провадження справи про банкрутство.

18. Рішення про укладання мирової угоди від імені боржника приймається:

- а) господарським судом;
- б) керівником боржника;
- в) комітетом кредиторів;
- г) арбітражним керуючим.

19. Мирова угода, укладена в ході провадження справи про банкрутство, може бути розірвана у таких випадках:

- а) невиконання умов мирової угоди боржником щодо не менше третини вимог кредиторів;
- б) якщо боржник подав недостовірні відомості про свій фінансово-майновий стан;
- в) за відсутності осіб, які мають намір узяти участь у санації боржника;
- г) провадження боржником дій, які завдають збитків правам та законним інтересам кредиторів.

Задачі

1. Справа про банкрутство підприємства була порушена за заявою Державної податкової служби. На день порушення провадження у справі безспірний борг перед ініціюючим процес кредитором становив 225 496 грн.

Господарським судом було введено мораторій на задоволення вимог кредиторів та ухвалою суду введено процедуру розпорядження майном. На попередньому засіданні господарського суду затверджено реєстр вимог кредиторів, зокрема:

- Державна податкова служба - 235 315,17 грн.;
- Пенсійний фонд - 65 573,65 грн., з якої пеня - 8 207,8 грн.;
- Державна служба зайнятості - 29 476,49 грн., з якої сума 903,02 грн. - неустойка;
- ПАТ "Укртелеком" – 8 123,83 грн., з якої 862,02 грн. - неустойка;
- Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань - 9 889,21 грн.;
- колективне спеціалізоване управління "Укренергочермет" - 61 313,67 грн.;
- ПАТ "Облтеплокомуненерго" - 12 326,42 грн., з якої 549,14 грн. - неустойка;
- заборгованість по заробітній платі працівників у сумі 154 689,59 грн.;
- Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності - 17 061,45 грн.

Зборами кредиторів одноголосно було вирішено клопотати перед судом про відкриття ліквідаційної процедури. Господарським судом було визнано боржника банкрутом. Кошти, одержані від продажу майна підприємства-банкрута складають 535 450 грн.

Визначити, чи правомочні підстави для порушення справи про банкрутство підприємства, а також визначити загальну суму вимог кредиторів та черговість їх погашення.

2. Кошти, одержані від продажу майна підприємства-банкрута складають 10335,5 тис. грн. Встановити черговість задоволення вимог кредиторів, якщо витрати, пов'язані з впровадженням у справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії – 187,5 тис. грн.; зобов'язання перед працівниками підприємства - 1265,1 тис. грн.; вимоги кредиторів, не забезпечені заставою - 215,6 тис. грн.; внески членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства – 5200 тис. грн.; виплата вихідної допомоги, належної працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин з банкрутом – 567,5 тис. грн.; вимоги, забезпечені заставою - 3445,1 тис. грн. Як погашаються зобов'язання підприємства-боржника у разі недостатності коштів, одержаних від продажу його майна?

3. Ліквідаційна вартість підприємства, справа про банкрутство якого буде розглядатись в суді, оцінена в 2000 тис. грн. У випадку реорганізації прогнозу-

ється 210 тис. грн. чистих грошових потоків щорічно. Середньозважена вартість капіталу складає 0,12%. Суд збирається прийняти рішення про ліквідацію підприємства. Чи буде таке рішення фінансово зваженим?

4. Виручка від реалізації всіх активів підприємства-банкрута складає 950 тис. грн. Встановити порядок погашення вимог кредиторів товариства з обмеженою відповідальністю в процесі його ліквідації як банкрута, якщо вимоги кредиторів не забезпечені заставою становлять 615,6 тис. грн.; зобов'язання перед працівниками підприємства - 95,1 тис. грн.; витрати, пов'язані з впровадженням у справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії – 87,5 тис. грн. Статутний капітал товариства сформований із внесків 6 учасників і складає 90 тис. грн. Яку частку отримає кожний учасник при ліквідації?

5. На основі таких даних визначте ліквідаційну вартість простої акції відкритого акціонерного товариства:

- виручка від реалізації ліквідаційної маси підприємства становила 1 432,53 тис. грн.;

- фінансові зобов'язання товариства перед кредиторами визнано на рівні 1 123,13 тис. грн.;

- витрати на ведення справи про банкрутство підприємства досягли 109,75 тис. грн.;

- ПАТ є емітентом 94 000 простих та 8 000 привілейованих акцій номінальною вартістю 8 грн. кожна.

Проблемні ситуації і питання

1. Які функції має виконувати інститут банкрутства?

2. Які типи процедур може застосовувати господарський суд до боржника в процесі провадження справи про банкрутство?

3. За яких умов може бути прийнято рішення про порушення справи про банкрутство підприємства-боржника?

4. Дайте характеристику послідовності провадження справи про банкрутство в Україні.

5. Які питання належать до компетенції комітету кредиторів?

6. У яких випадках господарський суд може прийняти рішення про ліквідацію підприємства?

7. Що таке ліквідаційна маса?

8. В якій послідовності задовольняються претензії кредиторів.

10. У якому випадку складається ліквідаційний баланс підприємства?

11. Чи обов'язкова ліквідація підприємства після задоволення всіх вимог кредиторів?

12. Яка різниця між ліквідацією та реорганізацією?

13. Що передбачає судова процедура санації підприємств?

14. В яких випадках може бути схвалено рішення про проведення санації

боржника в процесі провадження справи про банкрутство?

15. Хто може призначатись керуючим санацією, які його функції та повноваження?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [2], [3], [6], [7], [13].

Законодавча та нормативна база: [2], [3], [4].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [2], [6].

2.8 ОЦІНКА ВАРТОСТІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Необхідність, принципи та порядок оцінювання вартості майна підприємств.
2. Методи оцінки вартості майна підприємств.
3. Оцінювання вартості підприємств як цілісних майнових комплексів.
4. Оцінка нерухомого майна.
5. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Проблеми оцінювання залишкової вартості як елементу оцінювання вартості підприємства.
2. Сучасні дослідження впливу позичкового фінансування на вартість підприємства.
3. Особливості оцінки вартості підприємств як цілісних майнових комплексів в Україні.
4. Особливості оцінки нерухомого майна та майнових прав інтелектуальної власності в Україні.

Тести

1. До основних принципів, яких слід дотримуватись при оцінці вартості майна підприємств відносять:

- а) принцип субсидіарності;
- б) принцип корисності;
- в) принцип заміщення;
- г) принцип очікування;
- д) принцип зміни вартості;
- е) всі відповіді вірні.

2. Який підхід до оцінки власності заснований на економічному принципі очікування?

- а) ринковий;
- б) витратний;
- в) доходний.

3. На середньозважену вартість капіталу безпосередньо впливають такі основні чинники:

- а) структура капіталу;
- б) величина необоротних активів;
- в) показник абсолютної ліквідності;
- г) ціна капіталу;
- д) Cash-Flow від фінансової діяльності підприємства.

4. Дохідний підхід визначення вартості підприємства передбачає використання:

- а) методу капіталізації і методу дисконтованих грошових потоків;
- б) методу розрахунку чистих активів, методу відновної вартості, методу ліквідаційної вартості;
- в) ліквідаційної вартості, ринку капіталу, метод галузевих коефіцієнтів;
- г) методу зіставлення мультиплікаторів, методу порівняння транзакцій.

5. При визначенні вартості підприємства методом дисконтування грошових потоків використовуються такі показники:

- а) сума очікуваного Cash-Flow;
- б) сума амортизації;
- в) відновна вартість основних фондів;
- г) ставка дисконтування;
- д) прогнозний період.

6. Недоліками використання ринкового підходу для оцінки вартості підприємства:

- а) ігнорує перспективи розвитку компаній,
- б) вимагає функціонування активного фінансового ринку, доступності фактичних даних за здійсненими угодами на ринку та різносторонньої фінансової інформації по компанії, що аналізується, та по компаніям, відібраним як аналоги;
- в) балансова вартість активів, що використовується при визначенні вартості майна, майже ніколи не відповідає їх ринковій вартості;
- г) не враховує вартість потенційних прибутків від експлуатації об'єкту оцінки.

7. Метод порівняння мультиплікаторів ґрунтується на:

- а) визначенні кількісного вираження вартості підприємства, що оцінюється через порівнянні значень окремих показників аналогічних підприємств;
- б) основі аналізу ринкових цін продажу аналогічних об'єктів і коректування вартості аналогів на всі відмінності від об'єкта оцінки;

в) співвідношенні між ціною продажу і вартістю відтворення або вартістю заміщення об'єкта на момент продажу, тобто між віком об'єкта, ціною продажу і вартістю.

8. В якості мультиплікаторів співставлення при оцінці вартості підприємства можуть використовувати наступні показники:

- а) відношення необоротних та оборотних активів;
- б) відношення ціни (корпоративних прав чи підприємства) до чистої виручки від реалізації;
- в) відношення ціни підприємства до операційного Cash-Flow;
- г) відношення ціни до залишків коштів на розрахунковому рахунку;
- д) відношення ринкового курсу корпоративних прав до балансового.

9. Якщо бізнес приносить потік прибутків, що змінюється нестабільно, то для його оцінки найдоцільніше використовувати метод:

- а) надлишкових прибутків;
- б) капіталізації доходу;
- в) чистих активів;
- г) дисконтованих грошових потоків;
- д) зіставлення мультиплікаторів.

10. Найбільш доцільним підходом для оцінки підприємства як діючого є:

- а) витратний;
- б) порівняльний;
- в) ринковий;
- г) дохідний.

11. Для оцінки патентів та ліцензій використовують метод:

- а) капіталізації і дисконтованих грошових потоків;
- б) роялті;
- в) чистих активів;
- г) скорегованої балансової вартості активів.

Задачі

1. На основі вихідних даних, наведених в таблиці 2.19 визначити середньозважену вартість капіталу підприємства та вартість його майна методом капіталізації доходів.

Таблиця 2.19 – Вихідні дані

Показник	Значення
Власний капітал, тис. грн.	350
Позиковий капітал, тис. грн.	650
Плата за користування позичковим капіталом, %	26
Очікувана ставка вартості власного капіталу, %	18
Прогнозований обсяг чистого прибутку, тис. грн.	48

2. На основі вихідних даних, наведених в таблиці 2.20 визначити вартість майна Підприємства А методом зіставлення мультиплікаторів. Для порівняння обрано Підприємство В.

Таблиця 2.20 – Вихідні дані

Показник	Підприємство А	Підприємство В
Ринковий курс акцій, %	-	125
Статутний капітал, тис. грн.	2 000	5 000
Власний капітал, тис. грн.	3 200	7 500
Операційний Cash-Flow, тис. грн.	1 000	2 000
Чиста виручка від реалізації, тис. грн.	18 000	25 000
Балансова вартість корпоративних прав, %	?	?
Чистий прибуток, тис. грн.	800	1700

3. На основі наведених даних знайти вартість підприємства методом порівняння продажів, якщо обсяг чистої виручки від реалізації підприємства – аналога - 35 000 тис. грн., чистий прибуток – 2565 тис. грн., операційний Cash-Flow - 2980 тис. грн. Воно було реалізоване за 6550 тис. грн.

Таблиця 2.21 – Вихідні дані

Показник	Значення
Чиста виручка від реалізації, тис. грн.	26 744
Чистий прибуток, тис. грн.	1760
Операційний Cash-Flow, тис. грн.	2435

Проблемні ситуації і питання

1. Що розуміють під процесом оцінки вартості майна підприємства?
2. Які нормативні акти регулюють процес оцінки?
3. В яких випадках здійснюється оцінка вартості підприємства?
4. Хто може бути оцінювачем вартості майна підприємств?
5. Яка різниця між поняттями "вартість" та "ціна"?
6. Які є концептуальні підходи до оцінки?
7. Що таке ставка капіталізації при оцінці нерухомості і які методи її визначення?
8. Коли при оцінці нерухомості доходним підходом слід застосовувати метод дисконтування грошових потоків і що є його основою?
9. Дайте характеристику особливостей застосування витратного, порівняльного та доходного підходів щодо оцінки нематеріальних активів.
10. Що розуміють під цілісним майновим комплексом?
11. Які основні підходи застосовують при оцінці цілісних майнових комплексів?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [4], [6], [8], [9], [13].

Законодавча та нормативна база: [1], [7], [8], [9], [10], [11].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [2], [7].

2.9 ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств.
2. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємств.
3. Пряме державне фінансування санації підприємств.
4. Непрямі форми державного фінансового сприяння санації.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Державна політика України щодо підтримки процесів санації.
2. Державні гарантії та поручительства як особливі види державної підтримки санації підприємств.
3. Державний кредит як важель фінансової підтримки підприємств.
4. Державна підтримка інноваційного розвитку підприємств.

Тести

1. Основними причинами, що зумовлюють необхідність державної санаційної підтримки підприємств, є:

- а) банкрутство підприємства;
- б) нестача фінансових ресурсів для проведення санації чи реструктуризації;
- в) підвищення інвестиційної привабливості національної економіки;
- г) забезпечення економічної безпеки;
- д) забезпечення стабільного розвитку національної економіки.

2. Факторами що впливають на відбір підприємств для надання їм державної фінансової підтримки є:

- а) потенційна прибутковість підприємства;
- б) експортні можливості підприємства;
- в) заборгованість по заробітній платі на підприємстві;
- г) спрямованість підприємства на використання нових, ефективних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- д) розширення обсягів виробництва підприємства.

3. Основною метою заходів державного фінансового санування є:

а) врегулювання проблем взаємозаборгованості між усіма суб'єктами фінансово-економічних відносин та створення передумов для виходу підприємств із кризи неплатежів;

б) забезпечення функціонування соціально-необхідних, однак неприбуткових підприємств та організацій;

в) забезпечення функціонування містоутворюючих підприємств та організацій;

г) підтримання належного рівня розвитку дотаційних галузей національного господарства.

4. Серед перелічених, визначте непрямі засоби впливу держави на економічні умови діяльності підприємств:

а) податкова система;

б) цінова та фінансово-кредитна політика;

в) бюджетні позики;

г) розробка нормативних актів, положень;

д) державне замовлення.

5. Формами прямого державного фінансування санації підприємств є:

а) бюджетні позики;

б) надання державних гарантій та поручительств;

в) дозвіл на порушення антимонопольного законодавства;

г) субсидії, дотації;

д) повний або частковий викуп державою корпоративних прав підприємств, що перебувають на межі банкрутства.

6. Основними формами непрямой державної підтримки санації підприємств є:

а) бюджетне кредитування;

б) реструктуризація податкової заборгованості;

в) дозвіл на порушення антимонопольного законодавства;

г) субсидії, дотації;

д) надання державних гарантій та поручительств;

е) відшкодування збитків за рахунок бюджетного фінансування.

Проблемні ситуації і питання

1. В чому полягає необхідність державної санаційної підтримки підприємств?

2. Які існують форми державної санаційної підтримки підприємств?

3. На яких засадах відбувається пряме бюджетне фінансування при санаційній підтримці підприємств?

4. Опишіть форми фінансової безповоротної державної підтримки санаційних процесів.

5. В яких випадках надається державна фінансова санаційна підтримка на

безповоротній основі? Чи виправдовує себе така форма підтримки санації підприємств?

6. Назвіть методи непрямой державної підтримки підприємств.
7. Якими є види санаційної підтримки підприємств фіскального характеру?
8. Обґрунтуйте необхідні умови для використання державного кредиту як важеля фінансової підтримки.
9. У якому вигляді може здійснюватися державна кредитна підтримка?

Перелік посилань

Навчальна література: [1], [2], [4], [6], [7], [12].

Законодавча та нормативна база: [2], [3], [4].

Періодичні видання: [1], [2].

Допоміжна література: [1], [2], [5].

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

Навчальна література

1. Благодетелева-Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств: Навчальний посібник. - К.: Ніка-Центр, 2006. – 248 с.
2. Боронос В.Г. Управління фінансовою санацією підприємств: навчальний посібник. В.Г. Боронос, І.Й. Плікус, І.М. Кобушко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 437 с.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. Вид. 2-ге, виправл. і доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 504с.
4. Єлецьких С.Я., Тельнова Г.В. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007.– 176с.
5. Іванюта С.М. Антикризове управління: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 288 с.
6. Кондрашихін А.Б., Пепа Т.В., Федорова В.О. Фінансова санація і банкрутство підприємств. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 208 с.
7. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. – 374 с.
8. Онисько С.М. Фінансова санація і банкрутство підприємств. Підручник. – Львів: «Магнолія плюс», 2006. – 265с.
9. Подольська В.О., Яриш О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.
10. Селюченко Н.Є., Козик О.В. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Навч. посібник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2007. – 211с.
11. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. – К.: Изд-во КНЕУ, 2000. – 574с.
12. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 272с.
13. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: Підручник. – К.: КНЕУ, 2006.– 552 с.
14. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
15. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посібник / авт.: С.Я.Салига, О.І.Даций та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 238 с.
16. Управління фінансовою санацією підприємства: Навчальний посібник / За ред. Данилюка М.О., Савича В.І. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 320с
17. Фінанси підприємств: Підручник / Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д. та інш. – 6 вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552с.

18. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : Навч.-метод. посібник для самост. вивч. За заг. ред. Терещенка О.О. К. : КНЕУ, 2006.- 312 с.
19. Череп, А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : Підручник / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2009. – 380 с.
20. Штангрет А.М., Копилюк О.І. Антикризове управління підприємством: Навч. Посібник. – К.: Знання, 2007. – 335 с.

Законодавчі та нормативні акти

1. Конституція України.
2. Господарський Кодекс України.
3. Податковий Кодекс України.
4. Закон України " Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".
5. Закон України "Про господарські товариства".
6. Закон України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”.
7. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Методики оцінки майна”.
8. Постанова Кабінету Міністрів України „ Про затвердження Національного стандарту №1 „Загальні засади оцінки майна і майнових прав”.
9. Постанова Кабінету Міністрів України „ Про затвердження Національного стандарту №2 „Оцінка нерухомого майна”.
10. Постанова Кабінету Міністрів України „ Про затвердження Національного стандарту №3 „Оцінка цілісних майнових комплексів”.
11. Постанова Кабінету Міністрів України „ Про затвердження Національного стандарту №4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”.
12. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерного товариства”.

Періодичні видання

1. Газети: “Урядовий кур’єр”, “Голос України”, “Бізнес”, “Бізнес-Інформ”, “Інвестиційна газета” та ін.
2. Журнали: “Фінанси України”, “Вісник НБУ”, “Банківська справа”, “Економіка України”, “ Все про бухгалтерський облік”, “Діловий вісник”, “Контракти” та ін.

Методична література

1. Фінанси підприємств. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів економічних спеціальностей всіх форм навчання / Укл. Парубець О.М., Кальченко О.М. – Чернігів: ЦНТЕІ.– 2008.–74с.

2. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни “Фінансовий аналіз” для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» всіх форм навчання / Укл. В.І. Шевчук, О.В. Шишкіна, О.М. Парубець, О.М. Кальченко – Чернігів: ЧДТУ, 2010. – 36 с.

Допоміжна література

1. Аранчій В.А. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.:ВД "Професіонал", 2004. -265 с.
2. Власова Н.О. Фінанси підприємств. Навч. посібник. – Київ: ЦУЛ, 2007. - 272с.
3. Фінанси підприємств: Підручник / Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д. та ін. – 7 вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 552с.
4. Партин Г.О., Загородній А.Т. Фінанси підприємств. Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006 -379с.
5. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації: Навч. пос./Кол.авторів.: В.З. Потій, Н.Д.Бабяк, Г.Ю. Жолнерчик та ін.; За ред. В.З. Потій. – К.:КНЕУ, 2005. - 244с.
6. Фінансовий менеджмент: Підручник/ Кер. кол. авт. і наук. ред. А.М.Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005.- 535 с.
7. Шило В.П., Ільїна С.Б., Боровська С.С., Барабанова В.В. "Фінанси підприємств" (за модульною системою навчання): теоретично-практичний посібник. –Київ: ВД "Професіонал", 2006. -288с.

ДОДАТКИ

Додаток А – Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства, тис. грн..

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0,9	1,3
первісна вартість	1001	1,4	2,4
накопичена амортизація	1002	0,5	1,1
Незавершені капітальні інвестиції	1005		5,0
Основні засоби	1010	16,1	48,7
первісна вартість	1011	24,8	68,7
знос	1012	8,7	20,0
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		5,1
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	17,0	60,1
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	90,4	181,6
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1,8	7,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	9,6	1,0
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		4,3
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	6,5	11,3
Витрати майбутніх періодів	1170	0,2	0,8
Інші оборотні активи	1190	0,1	
Усього за розділом II	1195	108,6	206,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	125,6	266,1

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	52,7	58,2
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	52,7	58,2
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		0,1
Усього за розділом II	1595		0,1
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	10,0	44,0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	45,9	129,2
розрахунками з бюджетом	1620	2,0	15,2
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	0,5	1,5
розрахунками з оплати праці	1630	1,2	4,0
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	13,3	13,8
Усього за розділом III	1695	72,9	207,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	125,6	266,1

Додаток Б – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), тис. грн.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1360,9	672,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1128,4)	(533,4)
Валовий:			
прибуток	2090	232,5	138,7
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		2,6
Адміністративні витрати	2130	(117,8)	(29,2)
Витрати на збут	2150	(95,7)	(34,3)
Інші операційні витрати	2180	(7,9)	(24,7)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	11,1	53,1
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	8,2	
Фінансові витрати	2250	(8,8)	(0,4)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(0,5)	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	10,0	52,7
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	11,9	18,7
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		34,0
збиток	2355	(1,9)	()